

Berättarkväll 4 mars

– Bilder och berättelser om sjukvård i Hudiksvall – Ryssbranden 1721

Stellan Hagman berättade om sjukvård i Hudiksvall genom tiderna.

I det medeltida Sverige sköttes sjukvården av katolska kyrkan i kloster etc, men i och med Gustav Vasas reformation försvann denna möjlighet, och i stället byggdes hospital för enklare vård av sjuka. Hudiksvall fick ett hospital vid Salutorget i slutet av 1600-talet.

Sjukvården utfördes av fältskärer och barberare. Vid slutet av 1720-talet kom den första apotekaren, som bosatte sig vid teaterparken. 1805 fick Hudiksvall sin första läkare, och ett kurhus inrättades vid Östra Tullgatan. Förhållandena där var katastrofala, och staden köpte kakelugnsmakare Silfvernagels fastighet, nuvarande Odd Fellow.

Huset byggdes till åt alla håll och rymde cirka 60 patienter. I de två

annexen på gården fanns plats för psykiatri i det ena och latriner i det andra.

I slutet av 1800-talet var behovet av ett nytt lasarett skriande, och under åren 1880-90 byggdes ett nytt sjukhus på den plats där det fortfarande finns. En stor modernisering gjordes 1924-27, och efter andra världskriget delades vården upp i specialiteter, och fler byggnader tillkom.

Stellan Hagman berättade också om två intressanta sjukdomsfall:

Pojken i Mekrossla som 1883 fastnade med armen i ett tröskverk. Det var svårt och tidsödande att transportera honom till sjukhuset, där man dock med mycken möda så småningom kunde lappa ihop den svårt sargade pojken. Han blev sedermera vår välkände konstnär John Sten.

Operation eller kanske gipsning av ett ben. Foto från sjukhuset i gamla tider. Enligt Stellan Hagman har det från fornminnes tider tills nu varit kritik för hur sjukvården har organiserats och utförts. Om man får döma av denna bild har det dock gått framåt.

Ett annat fall var pojken i Ljusdal, som fastnat i en maskin och svårt blödande och medtagen räddades till livet av läkaren Torsten Rietz på Hudiksvalls sjukhus. Rietz förenade pojkens och hans faders pulsådrar, så att pojken fick blod av sin far. Det var Sveriges första blodtransfusion!

Lennart Ersson berättade om ryska krigsfångar och ryssbranden 1721.

Karl XII:s krig lamslog landet. 1704 kom ett tjugotal ryska krigsfångar till stan, men med ett invånarantal på drygt 400 stadsbor blev detta en stor belastning. Fångarna skulle bevakas av fem vakter dygnet runt. Ryssarna fördrev tiden med att supa och spela kort, och vakterna hade inget emot att delta i denna aktivitet. Fångarna blev kvar i nio år, och senare fylldes det på med 120 finska krigsflyktingar och förfrusna svenska soldater efter nederlaget i Norge 1721. (Läs om detta i Karl-Erik Nordströms föredrag om Olof Broman på sida 5).

1721 gjorde en mindre, rysk flott-enhet råder längs norrlandskusten. Allt brändes effektivt, och det försvagade Sverige hade inget att sätta emot.

Den 22-23 augusti var det Hudiksvalls tur. Ryssarna ankrade upp vid Kastellholmen, förmodligen av rädsla för bakhåll, så många av stadens invånare kunde evakueras. När sedan anfallet kom brändes allt ner, endast kyrkan och enstaka hus skonades.

Återuppbyggnaden av stan påbörjades snabbt. Prästgård och fattighus byggdes, och 1728 var allt återuppbyggt.

Lennart berättade den dråpliga historien om när kyrksilvret skulle föras i säkerhet. En befälhavande major fanns inte på plats för att ge order om avfärd, varför kusken hann fyllna till. Sedan kom han ändå inte iväg, ty en skakel på kärran var trasig och måste lagas. Väl i Hög blev kusken hungrig och gick in på värdshuset. Då hann de jagande kosackerna ifatt, och kyrksilvret var borta.

Thorvald Forssner